

תנ"ך לבגרות

מותאם לתוכנית הלימודים החדשה
לכיתה י' (תוכנית - 70%)

תשע"ט - 2019

נושא חובה

סיפורי

האבות

תולדות

אברהם ושרה

תוכן העניינים

5	הספרים הנכללים בתנ"ך		
6	מונחים שימושיים להבנה וניתוח הטקסט המקראי		
14	מבוא לספר בראשית		
16	שושלת משפחת האבות		
17	אברם נודד לארץ כנען	פרק י"ב	בראשית
29	היפרדות אברהם מלוט	פרק י"ג	בראשית
37	הברית בין הבתרים	פרק ט"ו	בראשית
47	הגר והולדתו של ישמעאל	פרק ט"ז	בראשית
58	אברהם וביקור המלאכים	פרק י"ח	בראשית
75	חורבן סדום והצלת לוט ומשפחתו	פרק י"ט	בראשית
92	הולדת יצחק וגירוש הגר וישמעאל	פרק כ"א	בראשית
107	עקדת יצחק	פרק כ"ב	בראשית
		(1 - 19)	
122	מות שרה ורכישת מערת המכפלה	פרק כ"ג	בראשית

בראשית - פרק י"ב

אברם נודד לארץ כנען

בְּאַרְצָא יִהְיֶה פֶּאֶשֶׁר הַקְּרִיב לְבֹא מִצְרַיִם וַיֹּאמֶר אֱלֹשֶׁרִי אֲשֶׁתּוֹ הַגְּדִינָא יִדְעֵתִי כִי אִשָּׁה יִפְתִּימְרָאָה אִתָּי: יב וְהָיָה כִּי־יִרְאוּ אֹתְךָ הַמִּצְרַיִם וְאָמְרוּ אֲשֶׁתּוֹ זֹאת וְהָרְגוּ אֹתִי וְאַתָּה יִחְיֶה: יג אָמְרִי־נָא אַחֲתִי אַתָּ לְמַעַן יִטְבְּלִי בְּעַבְדֶּיךָ וְחַיְתָה נַפְשִׁי בְּגִלְגָלֶיךָ: שִׁי יד וַיְהִי כִּבְּוֹא אֲבָרָם מִצְרַיִם וַיִּרְאוּ הַמִּצְרַיִם אֶת־הָאִשָּׁה כִּי־יָפָה הִוא מְאֹד: טו וַיִּרְאוּ אֹתָהּ שְׂרֵי פְרַעֲה וַיְהַלְלוּ אֹתָהּ אֶל־פְּרַעֲה וַתִּקַּח הָאִשָּׁה בֵּית פְּרַעֲה: טז וְלֹאֲבָרָם הִיטִיב בְּעַבְדוּרָה וַיְהִי־לֹו צֹאן־וַיִּכְרֹו וְחֲמֹרִים וְעַבְדִּים וְשִׁפְחֹת וְאַתְנֹת וְגַמְלִים: טז וַיִּנְגַע יְהוָה אֶת־פְּרַעֲה בְּנַעַם גְּדֻלָּים וְאַתִּיבִיתוֹ עַל־דַּבְּרֵי שְׂרֵי אִשֶׁת אֲבָרָם: טז וַיִּקְרָא פְּרַעֲה לְאֲבָרָם וַיֹּאמֶר מַה־זֹּאת עָשִׂיתְ לִי לָמָּה לֹא־הִנַּחְתְּ לִי כִי אֲשַׁתְּךָ הִוא: טז לָמָּה אָמַרְתְּ אַחֲתִי הִוא וַאֲקַח אֹתָהּ לִי לְאִשָּׁה וְעַתָּה הִנֵּה אֲשַׁתְּךָ קַח וְלֶךְ: טז וַיֵּצֵא עֲלָיו פְּרַעֲה אַנְשִׁים וַיִּשְׁלְחוּ אֹתוֹ וְאֶת־אִשְׁתּוֹ וְאֶת־כָּל־אֲשֶׁר־לוֹ:

יב א וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־אֲבָרָם לֶךְ־מֵאַרְצְךָ וּמְמֹלַדְתְּךָ וּמִבְּיַת אָבִיךָ אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר אֲרָאָךְ: ב וְאָנְשִׁיךָ לְגֹי גְדֹל וְאֲבָרְכָה וְאֶגְדְּלָה שְׁמֶיךָ וְהָיָה בְּרַכָּה: ג וְאֲבָרְכָה מִבְּרַכְיֶיךָ וּמִקְלָלְיֶיךָ אֲדָר וְנִבְרַכְו בְּךָ כָּל מִשְׁפַּחַת הָאָרֶמָה: ד וַיֵּלֶךְ אֲבָרָם פֶּאֶשֶׁר דִּבֶּר אֵלָיו יְהוָה וַיֵּלֶךְ אִתּוֹ לוֹט וְאֲבָרָם בְּן־חַמֶּשׁ שָׁנִים וְשִׁבְעִים שָׁנָה בְּצֵאתוֹ מִחָרָן: ה וַיִּקַּח אֲבָרָם אֶת־שְׂרֵי אִשְׁתּוֹ וְאֶת־לוֹט בְּן־אָחִיו וְאֶת־כָּל־דְּבָרָשָׁם אֲשֶׁר רָכְשׁוּ וְאֶת־הַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר־עִשְׂו בְּחָרָן וַיֵּצְאוּ לְלֶכֶת אֶרְצָה כְּנַעַן וַיָּבֹאוּ אֶרְצָה כְּנַעַן: ו וַיַּעֲבֵר אֲבָרָם בְּאַרְצָה עַד מְקוֹם שָׂכָם עַד אֵלֹן מֹרָה וְהַכְּנַעֲנִי אוֹ בְּאַרְצָה: ז וַיִּרְא יְהוָה אֶל־אֲבָרָם וַיֹּאמֶר לוֹרְעָךָ אֶתָּן אֶת־הָאָרֶץ הַזֹּאת וַיְבַן שָׁם מִזְבֵּחַ לַיהוָה הַנִּרְאָה אֵלָיו: ח וַעֲתַתְּךָ מִשֶׁם הַתְּרָה מִקְדָּם לְבִית־אֵל וַיֵּט אֱהִלָּה בֵּית־אֵל מִיָּם וְהָעֵץ מִקְדָּם וַיְכַרְשֶׁם מִזְבֵּחַ לַיהוָה וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יְהוָה: ט וַיִּסַּע אֲבָרָם הַלֹּךְ וְנֹסַע הַנֶּגֶב: פ

י וַיְהִי רַעַב בְּאַרְצָה וַיֵּרֵד אֲבָרָם מִצְרַיִם לְגֹי שָׂם כִּי־כָבֵד הָרַעַב

הניתוח וההסבר של הנושאים בפרק

הפרק עוסק בציווי של אלוהים לאברם לעזוב את ארצו מולדתו ובית אביו ולנדוד לארץ כנען

פרק זה בא להציג את גודל האמונה והצייתנות של אברם לציווי של אלוהים לעזוב את מקום הולדתו לנדוד לארץ כנען וההבטחות שהבטיח אלוהים לאברם.

הניסיון הראשון של אברם

פסוק 1 - "ויאמר יהוה אל-אברם לך-לך מארצך וממולדתך ומבית אביך אל-הארץ אשר אראך".

אלוהים מעמיד את אברם בניסיון הראשון שלו ומצווה עליו ויאמר יהוה אל-אברם לעזוב ולהתנתק לך-לך מארצו מארצך וממולדתו וממולדתך ומבית אביו ומבית אביך וללכת אל הארץ הלא ידועה אל-הארץ שאלוהים יראה לו אשר אראך.

החוקרים אומרים:

כדי להקל על אברם את ההתמודדות עם הציווי של אלוהים סדר ההתנתקות מתואר מהקל אל הכבד:

- ראשית הוא נדרש להתנתק מארצו **מֵאַרְצָךָ**
- לאחר מכן נדרש להתנתק ממולדתו היכן שנמצאים כל מכריו ו**מִמּוֹלַדְתְּךָ**
- ורק לבסוף נדרש להתנתקות הקשה ביותר והיא ההתנתקות מבני משפחתו ו**מִבֵּית אָבִיךָ**

המחלוקת לגבי פירוש הביטוי "לך-לך"

רש"י אומר:

הפירוש לביטוי **לך-לך** הוא **לך להנאתך ולטובתך** ומשתמע מכך שקיום הצו יזכה את אברם בשכר למעשהו.

קסוטו אומר:

הפירוש לביטוי **לך-לך** הוא **לך אתה לבדך או עם מי שקשור איתך או לך לך בדרך שהיא רק שלך** ומשתמע מכך שאברם ילך להתחיל את חייו החדשים בדרך הייחודית לו.

ניבים ופיסויים

"לך-לך" (1) מבטא כיום "מתן חיזוק לאדם לצאת לדרך חדשה"

פסוקים 2 - 3 - "וְאַעֲשֶׂךָ לְגוֹי גָדוֹל וְאַבְרָכְךָ וְאַגְדָּלְהָ שְׁמֶךָ וְהָיָה בְרָכָה. וְאַבְרָכָה מְבָרְכֶיךָ וּמְקַלְלֶךָ אָאֵר וְנִבְרָכוּ בְּךָ כָּל מְשַׁפְּחֹת הָאָדָמָה".
מיד לאחר שאלוהים נותן לאברם את הציווי הוא מברך אותו ב-7 ברכות תוך שימוש **במילה המנחה ברכה:**

- יעשה את אברם לעם גדול וְאַעֲשֶׂךָ לְגוֹי גָדוֹל
- יברך את אברם בממון ורכוש רב וְאַבְרָכְךָ
- יעשה את שמו של אברם מקור לכבוד וְאַגְדָּלְהָ שְׁמֶךָ
- אברם יהיה מקור ברכה לכל ההולכים בדרכו וְהָיָה בְרָכָה.
- יברך את מברכי אברם וְאַבְרָכָה מְבָרְכֶיךָ

- את מבזי אברם אלוהים יקלל ויעניש ומקללך אָאָר
- יברך את כל העמים בזכות אברם ונברכו בך כל משפחות האדמה.

רש"י אומר:

עקירת אדם מארצו ונדודיו לארץ זרה גורמים לו לצימצום הפיריון וההתרבות שלו, לצימצום ממונו ולצימצום כבודו, לכן אלוהים מפצה את אברם ומברך אותו בנושאים אלו.

החוקרים אומרים:

- שבע הברכות לאברם הוא שימוש במספר 7 שהוא מספר טיפולוגי הבא להדגיש את השלמות שבהן.
- הברכות לאברם מתחלקות לשלוש הבטחות של אלוהים:
  - הבטחה אישית - וַאֲגִדְלָהּ שְׁמֶךָ, וְאֶבְרַכָּהּ מִבְּרַכֶּיךָ וּמִקְלָלְךָ אָאָר
  - הבטחה לייעודו הלאומי - וְאֶעֱשֶׂךָ לְגוֹי גָּדוֹל
  - הבטחה לכלל האנושות - וְנִבְרַכְוּ בְּךָ כָּל מִשְׁפְּחוֹת הָאָדָמָה.

אברהם בדרכו לארץ כנען

פסוקים 4 - 5 - "וַיֵּלֶךְ אַבְרָם כְּאִשְׁרֵי דְבָר אֱלֹהֵי יְהוָה וַיֵּלֶךְ אִתּוֹ לוֹט וְאַבְרָם בֶּן-חָמֵשׁ שָׁנִים וְשִׁבְעִים שָׁנָה בְּצֵאתוֹ מִחָרָן. וַיִּקַּח אַבְרָם אֶת-שְׂרֵי אִשְׁתּוֹ וְאֶת-לוֹט בֶּן-אָחִיו וְאֶת-כָּל-רְכוּשָׁם אֲשֶׁר רָכְשׁוּ וְאֶת-הַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר-עָשׂוּ בְּחָרָן וַיֵּצְאוּ לְלַכֵּת אֶרֶץ כְּנָעַן וַיָּבֹאוּ אֶרֶץ כְּנָעַן".

אברם יוצא לדרך הנדודים שלו וַיֵּלֶךְ אַבְרָם כְּפִי שְׁצִיּוּהָ עֲלֵיו אֱלֹהִים כְּאִשְׁרֵי דְבָר אֱלֹהֵי יְהוָה ואליו מצטרף לוט וַיֵּלֶךְ אִתּוֹ לוֹט ואברם בן שבעים וחמש שנה וְאַבְרָם בֶּן-חָמֵשׁ שָׁנִים וְשִׁבְעִים שָׁנָה כאשר הוא יוצא לדרכו מחרן בְּצֵאתוֹ מִחָרָן. אברם לוקח איתו את שרי אישתו וַיִּקַּח אַבְרָם אֶת-שְׂרֵי אִשְׁתּוֹ ואת לוט בן אחיו וְאֶת-לוֹט בֶּן-אָחִיו ואת כל הרכוש שלהם וְאֶת-כָּל-רְכוּשָׁם אֲשֶׁר רָכְשׁוּ ואת כל האנשים שהצטרפו אליהם בעת היותם בחרן וְאֶת-הַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר-עָשׂוּ בְּחָרָן והם יוצאים למסע לכנען וַיֵּצְאוּ לְלַכֵּת אֶרֶץ כְּנָעַן עד שהם מגיעים לכנען וַיָּבֹאוּ אֶרֶץ כְּנָעַן.

החוקרים אומרים:

גילו המתקדם של אברם בעת קבלת הציווי האלוהי לעזוב את ארצו וללכת אל ארץ לא נודעת ממחיש את הקושי הגדול שלו ואת עוצמת אמונתו באלוהים.

ניקט וביטויים

"הִנָּפֵט אֲשֶׁר עָשׂוּ" (5) משתמשים כיום בביטוי "לעשות נפשות" שמשמעותו "לגייס אנשים לרעיון מסוים"

פסוק 6 - "וַיַּעֲבֹר אַבְרָם בְּאֶרֶץ עַד מְקוֹם שְׁכָם עַד אֵלוֹן מוֹרָה וְהִפְנִיעֲנִי אֶז בְּאֶרֶץ."

אברם מסייר בארץ כנען וַיַּעֲבֹר אַבְרָם בְּאֶרֶץ עַד לְעִיר שְׁכָם עַד מְקוֹם שְׁכָם וְעַד לְעִיר אֵלוֹן מוֹרָה עַד אֵלוֹן מוֹרָה אֲךָ לֹא נִכְנַס אֵלֵיהֶן כִּיּוֹן שֶׁהָיוּ מִיוֹשְׁבוֹת אֶז עַל יַדֵּי הַכְּנַעֲנִים שֶׁהָיוּ בְּאֶרֶץ וְהִפְנִיעֲנִי אֶז בְּאֶרֶץ.

מה משתמע מהביטוי "והפניעני אז בארץ"?

החוקרים אומרים:

- הביטוי **וְהִפְנִיעֲנִי אֶז בְּאֶרֶץ** מציין שבתקופתו של אברם הארץ היתה מיושבת על ידי הכנענים.
- המילה **אֶז** מוכיחה שהסיפור על אברם נכתב בתקופה מאוחרת יותר כשהכנענים כבר לא היו בארץ.

פסוק 7 - "וַיֵּרָא יְהוָה אֶל-אַבְרָם וַיֹּאמֶר לְזַרְעֲךָ אֶתְּךָ אֶת-הָאָרֶץ הַזֹּאת וַיְבָן שָׁם מִזְבֵּחַ לַיהוָה הַנְּרָאָה אֵלָיו."

אלוהים מתגלה לאברם בעיר שכם וַיֵּרָא יְהוָה אֶל-אַבְרָם וַיֹּאמֶר לוֹ וַיֹּאמֶר לְזַרְעֲךָ אֶתְּךָ אֶת-הָאָרֶץ הַזֹּאת וְכֹאֵת תוֹדָה עַל הַהִבְטָחָה אֲבָרָם בּוֹנֵה שָׁם מִזְבֵּחַ לַיהוָה שֶׁהִתְגַּלָּה אֵלָיו הַנְּרָאָה אֵלָיו.

החוקרים אומרים:

- בתחילה בפסוק 1 אברם שומע את קול האלוהים שמצווה עליו לעזוב את ארצו וללכת לארץ כנען ואילו כאן בפסוק 7 אלוהים מתגלה אליו ונותן לו את הבטחת המשך זרעו וירושת הארץ.
- מההבטחה של אלוהים לזרעה אתן את-הארץ הזאת ניתן להבין שהיא תתקיים בעתיד ושצאצאיו של אברם ירשו את ארץ כנען ולא הוא.
- מהביטוי והכנעני אז בארץ בפסוק 6 ניתן להבין שצאצאיו של אברם יצטרכו לכבוש את הארץ מידי הכנענים כדי לרשת אותה.
- למרות שההבטחה של אלוהים אמורה להתקיים בעתיד עוצמת האמונה של אברם באלוהים אינה קטנה אלא אף מתעצמת.

פסוקים 8 - 9 - "ויעתק משם ההרה מקדם לבית-אל ויט אלה בית-אל מיס והעי מקדם ויבן-שם מזבח ליהוה ויקרא בשם יהוה. ויסע אברם הלוך ונסוע הנגבה".

אברם ממשיך לנדוד בארץ ומעתיק את מקום מושבו ויעתק משם אל ההרים ההרה שממזרח לבית אל מקדם לבית-אל ומקים את מחנהו ויט אלה כשבית אל ממערב בית-אל מיס והעיר עי ממזרח והעי מקדם שם הוא בונה מזבח לאלוהים ויבן-שם מזבח ליהוה וקורא לאנשים שבסביבה להאמין באלוהים ויקרא בשם יהוה. לאחר מכן ממשיך אברם את נדודיו ויסע אברם הלוך ונסוע לדרום ארץ כנען הנגבה.

החוקרים אומרים:

הקמת המזבח לאלוהים בשכם ובבית אל:

- קידש את המקומות האלו והפך אותם מקום פולחן להפצת האמונה המונותיאיסטית באלוהים.
- הוא מעשה סימלי על בסיס העיקרון "מעשה אבות סימן לבנים" כמו שבניית המזבח של אברם מסמלת את כיבוש הארץ כך צאצאיו יכבשו את הארץ באופן מעשי.

הנושאים המודגשים בקטע ומשמעותם

הפסוקים בקטע זה מדגישים נושאים בעלי חשיבות לעם ישראל בעתיד:

- **אברם נבחר על ידי האלוהים** - המשמעות היא, שצאצאיו, עם ישראל הם העם הנבחר.
- **אברם הוא דוגמה ומופת לעוצמת האמונה באלוהים** - המשמעות היא עוצמת האמונה באלוהים נדרשת מצאצאיו, עם ישראל בעתיד.
- **הבטחת הזרע והבטחת הארץ של אלוהים לאברם** - המשמעות היא זכות הבעלות של צאצאיו, עם ישראל על ארץ ישראל.

אברם ושרי יורדים למצרים

פסוקים 10 - 15 - "וַיְהִי רָעַב בְּאֶרֶץ וַיֵּרֶד אַבְרָם מִצְרַיִם לְגֹוֵר שָׁם כִּי-כָבֵד הָרָעַב בְּאֶרֶץ. וַיְהִי כִּאֲשֶׁר הִקְרִיב לָבוֹא מִצְרַיִם וַיֹּאמֶר אֶל-שָׂרִי אִשְׁתּוֹ הִנֵּה-נָא יִדְעֵתִי כִּי אִשָּׁה יִפְתּוּ-מִרְאָה אֶתְּ. וְהָיָה כִּי-יִרְאוּ אֶתְּ הַמִּצְרַיִם וְאָמְרוּ אִשְׁתּוֹ זֹאת וְהָרְגוּ אֹתִי וְאֶתְּ יַחֲיוּ. אֲמַרְי-נָא אַחֲתִי אֶתְּ לְמַעַן יִיטַב-לִי בְּעַבְדוֹךָ וְחִיתָה נַפְשִׁי בְּגֻלְלֶךָ. וַיְהִי כִּבּוֹא אַבְרָם מִצְרַיִם וַיִּרְאוּ הַמִּצְרַיִם אֶת-הָאִשָּׁה כִּי-יָפָה הִוא מְאֹד. וַיִּרְאוּ אֹתָהּ שָׂרֵי פְרָעָה וַיְהַלְלוּ אֹתָהּ אֶל-פְרָעָה וַתִּקַּח הָאִשָּׁה בֵּית פְרָעָה".

רעב ששורר בארץ כנען ויהי רעב בארץ מאלץ את אברם לרדת למצרים וירד אברם מצרימה כדי להתגורר שם לגור שם בגלל שהרעב כבד בארץ כי-כבד הרעב בארץ. בדרכו למצרים ויהי כאשר הקריב לבוא מצרימה אומר אברם לשרי אישתו ויאמר אל-שרי אישתו שיש להיות מודעים לסכנה הנה-נא ידעתי שהיא אישה יפת תואר כי אשה יפת-מראה את. כיוון שאם יראו אותה המצרים והיה כי-יראו אתך המצרים ויחשבו שהיא אישתו ואמרו אישתו זאת יהרגו אותי ויהרגו אתי כדי לקחת אותה ואתך יחיו. לכן עליה לומר שהיא אחותו אמרי-נא אחתי אתך כדי להציל אותו מהסכנה למען ייטב-לי בעבדך ולהציל בכך את חייו וחייתה נפשי בגללך. כאשר מגיע אברם למצרים ויהי כבוא אברם מצרימה רואים המצרים ששרי אישה יפה מאד ויראו המצרים את-האשה כי-יפה הוא מאד. ואת יופייה רואים גם שרי המלך פרעה ויראו אתה שרי פרעה אשר משבחים אותה בפניו ויהללו אתה אל-פרעה ולכן שרי נלקחת לבית פרעה ותיקח האשה בית פרעה.

פסוק 16 - "ולאברם היטיב בעבורה ויהי-לו צאן-ובקר וחמרים ועבדים ושפחות ואתנת וגמלים".

פרעה מעניק לאברם מתנות רבות **ולאברם היטיב** עבור שרי **בעבורה** ונותן לו **ויהי-לו צאן ובקר וחמורים ועבדים ושפחות** ואתונות וגמלים **צאן-ובקר וחמרים ועבדים ושפחות ואתנת וגמלים**.

אברם עוזב את מצרים וחוזר לארץ כנען

פסוקים 17 - 20 - "וינגע יהוה את-פרעה נגעים גדלים ואת-ביתו על-דבר שרי אשת אברם. ויקרא פרעה לאברם ויאמר מה-זאת עשית לי למה לא-הגדת לי כי אשתך הוא. למה אמרת אחתי הוא ואקח אתה לי לאשה ועתה הנה אשתך קח ולך. ויצו עליו פרעה אנשים וישלחו אתו ואת-אשתו ואת-כל-אשר-לו".

אלוהים מביא על פרעה **וינגע יהוה את-פרעה** מחלות קשות **נגעים גדלים** ועל בני ביתו ומשפחתו **ואת-ביתו** עקב לקיחתה של שרי אשת אברם **על-דבר שרי אשת אברם**. פרעה קורא לאברם **ויקרא פרעה לאברם** ונוזף בו **ויאמר על מה שהוא גרם לו מה-זאת עשית לי** בכך שהסתיר ממנו **למה לא-הגדת לי ששרי היא אישתו כי אשתך הוא** ואמר שהיא אחותו **למה אמרת אחתי הוא** ופרעה לקח אותה להיות אישתו **ואקח אתה לי לאשה** כעת הוא נותן לאברם את שרי אישתו חזרה **ועתה הנה אשתך** ומגרש אותו ממצרים **קח ולך**. פרעה מצווה על אנשיו **ויצו עליו פרעה אנשים** לסלק את אברם ואישתו יחד עם כל רכושו ממצרים **וישלחו אתו ואת-אשתו ואת-כל-אשר-לו**.

החוקרים אומרים:

לעומת התכונות הנעלות של אברם המתוארות בתחילת הפרק הפסוקים בקטע זה מתארים את **הצדדים השליליים באברם:**

- הוא מתכנן את השקר לגבי שרי אישתו **ויאמר אל-שרי אשתו הנה-נא ידעתי... אמרי-נא אחתי את...**

- הוא מקווה להרוויח מהשקר **לְמַעַן יֵיטֵב-לִי בְעֵבוּרְךָ**
- הוא מקווה להציל את חייו באמצעות השקר (מבלי לפנות לאלוהים) **וְחִיתָה נַפְשִׁי בְּגִלְלָךְ.**
- הוא מרמה את פרעה לחשוב ששרי היא אחותו **לְמָה אָמַרְתָּ אַחֲתִי הוּא**
- הוא רודף בצע ולקח מפרעה את המתנות שנתן לו **וּלְאַבְרָם הֵיטִיב בְּעֵבוּרָה**

המחלוקת בפרשנות המסורתית:

יש נושאים בהתנהגותו של אברם שעוררו מחלוקת בין הפרשנים המסורתיים.

- **מדוע אברם יורד למצרים אם אלוהים הבטיח לזרעו את הארץ?**

התומכים באברם	המבקרים את אברם
<p>- יש הטוענים שאת הרעב בארץ הביא אלוהים כְּנִיסִיּוֹן נֹסֶפֶת שבא לבחון את אברם שהמשיך להאמין בהבטחה של אלוהים.</p> <p>- יש הטוענים שעל אברם היה לפעול להצלת חייו וחיי בני משפחתו ולא להמתין שרק אלוהים יציל אותו מבלי לעשות דבר (אברבנאל, הרמב"ם).</p> <p>- יש הטוענים שאברם עשה מעשה שהיה נהוג באותה תקופה וזה לנדוד לארץ אחרת בזמן של רעב ולחזור לארצו לאחר שיחלפו ימי הרעב וַיֵּרֶד אַבְרָם מִצְרַיִם לְגֹור שָׁם</p>	<p>הרמב"ן אומר: "...יציאתו מן הארץ שנצטווה עליה בתחילה, מפני הרעב - עוון אשר חטא - ועל המעשה נגזר על זרעו הגלות בארץ מצרים ביד פרעה". כלומר, לדעת הרמב"ן בגלל חטא ירידתו למצרים של אברם, צאצאיו יענשו בירידה למצרים על פי העיקרון "מידה כנגד מידה".</p>

- **מה משתמע מהביטוי "לְמַעַן יֵיטֵב-לִי בְעֵבוּרְךָ וְחִיתָה נַפְשִׁי בְּגִלְלָךְ"?**

התומכים באברם	המבקרים את אברם
<p>טוענים שאברם לא רצה לקבל תמורה אלא להציל עצמו ממוות לכן יש לפרש את הביטוי:</p> <p>- לְמַעַן יֵיטֵב-לִי בְעֵבוּרְךָ משמעותו שיינצל ממוות אם תאמר שהיא אחותו.</p> <p>- וְחִיתָה נַפְשִׁי בְּגִלְלָךְ משמעותו שבזכות דבריה הוא יחיה ויוכל להגן עליה.</p>	<p>רש"י אומר: שרצה מתנות "יתנו לי מתנות" ופרשנים אחרים (ראב"ע) תומכים בטענה זו. ההוכחה לטענתם היא שפרעה העניק לאברם מתנות וּלְאַבְרָם הֵיטִיב בְּעֵבוּרָה... והוא לקח את המתנות.</p>

• מדוע אברם משקר לפרעה ומעלים ממנו את העובדה ששרי

היא אישתו?

התומכים באברם	המבקרים את אברם
<p>- טוענים שאברם ידע שהמצרים הורגים את בעליהן של נשים שהם רצו בהן. לכן הוא לא שיקר אלא נקט בעורמה כיוון שהיו הורגים אותו אילו ידעו ששרי היא אישתו.</p> <p>- בנוסף אברם רצה להרוויח זמן כדי לנהל משא ומתן על "אחותו" ולאחר מכן לעזוב את מצרים. כהוכחה לכך הוא הסיפור בבראשית כ' 12 היכן שאברם נוקט במעשה דומה.</p>	<p>טוענים שאברם מתוך פחד בעצם מפקיר את אישתו בידי פרעה מלך מצרים.</p> <p>הרמב"ן אומר: שאברם דחף את אישתו לשקר ולחטוא מפחד שיהרגוהו במקום לבטוח באלוהים שיציל אותם "אברהם אבינו חטא חטא גדול בשגגה שהביא אשתו הצדקת במכשול עון מפני פחדו פן יהרגוהו, והיה לו לבטוח בשם שיציל אותו ואת אשתו ואת כל אשר לו"</p>

הקושי בעונש שאלוהים מעניש את פרעה כתגובה

ללקיחתה של שרי!!

מדוע אלוהים מעניש את פרעה במחלות קשות אם פרעה כלל אינו אשם בזה שלקח את שרי וחשב שהיא אחותו של אברם?

הפרשנים אומרים:

אלוהים מעניש את פרעה במחלות קשות כאזהרה שלא יגע בשרי, והוא אכן נמנע מכך.

האם סיפורו של אברם רומז על עתיד צאצאיו על פי

העיקרון "מעשה אבות סימן לבנים"?

הרמב"ן אומר:

בגלל מעשה זה על פי עיקרון של "מעשה אבות סימן לבנים" נגזר על צאצאיו של אברם בני ישראל להיות משועבדים בגלות במצרים "ועל המעשה הזה נגזר על זרעו הגלות בארץ מצרים ביז פרעה"

הרמזים לעתיד על פי העיקרון "מעשה אבות סימן לבנים"

הרמזים	הסיפור על אברם בראשית י"ב	הסיפור על יעקב ובניו ועל בני ישראל
הרעב בארץ כנען	וַיְהִי רָעַב בְּאֶרֶץ (10)	בתקופת יעקב ובניו יש רעב בארץ כנען כִּי-כָבֵד הָרָעַב בְּאֶרֶץ כְּנָעַן (בראשית מ"ז 4)
הירידה למצרים	וַיֵּרֵד אַבְרָם מִצְרָיִם לְגֹר שָׁם (10)	יעקב ובניו יורדים למצרים בתקופת הרעב ויאמרו אל-פרעה לגור בְּאֶרֶץ פְּאָנֹן (בראשית מ"ז 4)
הפחד מפרעה והמצרים	וְהָיָה כִּי-יֵרְאוּ אֹתְךָ הַמִּצְרַיִם... וְהָרְגוּ אֹתִי (12)	פרעה מצווה לפגוע בבני ישראל ויצו פרעה לכל-עמו לאמר כל-הבן הילוד היארה תשליכהו וכל-הבת תחיו (שמות א 22).
העונש לפרעה	וַיִּנְגַע יְהוָה אֶת-פְּרֹעֶה נֹגְעִים גְּדֹלִים וְאֶת-בֵּיתוֹ (17)	אלוהים מעניש את פרעה ואת מצרים ויאמר יהוה אל-משה עוד נגע אחד אביא על-פרעה ועל-מצרים (שמות י"א 1).
היציאה ברכוש גדול	וַיִּשְׁלְחוּ אֹתוֹ וְאֶת-אִשְׁתּוֹ וְאֶת-כָּל-אֲשֶׁר-לוֹ (20)	ההבטחה ליציאת בני ישראל ממצרים ברכוש גדול אחר-כך ישלח אתכם מזה כששלחו כלה גרש יגרש אתכם (שמות י"א 1).

בחן ידיעותיך

א. התאם את הביטויים להסברים

הסברים	ביטויים
1. כדי שאנצל מסכנה בזכותך	א. לך-לך מארצך וממולדתך ומבית אביך
2. האנשים שגייסו	ב. ואעשך לגוי גדול
3. צאצאיך ירשו את הארץ הזאת	ג. ואגדלה שמך
4. קיבל מתנות בזכותה	ד. ומקלך אאר
5. אעשה אותך לעם גדול	ה. ונברכו בך כל משפחות האדמה
6. עזוב והתנתק מארצך ממולדתך ומשפחתך	ו. הנפש אשר עשו
7. בזכותך ינצלו חיי	ז. לזרעך אתן את-הארץ הזאת
8. המשיך לנדוד דרומה	ח. מקדם לבית-אל
9. אלוהים מעניש את פרעה במחלות קשות	ט. הלוך ונסוע הנגבה
10. את מקללי שמך אבזה ואעניש	י. למען ייטב-לי בעבורך
11. יבורכו בזכותך כל העמים	יא. וחייתה נפשי בגלך
12. ממזרח לבית אל	יב. היטיב בעבורה
13. שמך יהיה מקור לכבוד	יג. וינגע יהוה את-פרעה ננעים גדלים

ב. ענה על השאלות הבאות:

1. איזו מחלוקת קיימת בין הפרשנים לגבי הביטוי "לך-לך" בפסוק 1?

---

2. אילו הבטחות של אלוהים לאברם מדגישות 7 הברכות שאלוהים מברך אותו בפסוקים 1-2?

---

3. מה משתמע מהביטוי **וְהִכְנַעְנִי אֶזְבָּרְךָ** בפסוק 6?

---

4. הסבר מה ניתן להבין מהברכה שאברם מקבל מאלוהים בפסוק 7?

---

5. אילו נושאים מודגשים בפסוקים 1-9 ומה משמעותם?

---

6. מהם הצדדים השליליים שמתגלים באברם בעת שהוא יורד למצרים?

---

7. על אילו נושאים חלוקים הפרשנים לגבי ירידתו של אברם למצרים וכיצד הם מנמקים את דעתם בנושא זה?

---

8. מה רומז סיפורו של אברם על פי העיקרון "מעשה אבות סימן לבנים"?

בראשית - פרק י"ג

היפרדות אברם מלוט

לפני שחת יהוה את־סדם ואת־עמרה כגוֹיֵהוּהָ כְּאַרְצֵי מִצְרַיִם
בְּאֶרֶץ צֹעַר: יא וַיִּבְחַרְלוּ לוֹט אֶת כְּלֵי־כֶסֶף הַיִּרְדָּן וַיִּסַּע לוֹט מִקְדָם
וַיִּפְרְדוּ אִישׁ מֵעַל אָחִיו: יב אֲבָרָם יָשָׁב בְּאַרְצֵי־כְנָעַן וְלוֹט יָשָׁב בְּעַרְי
הַכְּפָר וַיֵּאֱהָל עַד־סְדָם: יג וְאַנְשֵׁי סְדָם רָעִים וְחַפְזִים לַיהוָה מְאֹד:
יד וַיהוָה אָמַר אֲלֵי־אַבְרָם אַחֲרֵי הַפְרֵד־לוֹט מֵעִמּוֹ שְׂאֵי־נָא עֵינֶיךָ
וּרְאֵה מִן־הַמָּקוֹם אֲשֶׁר־אַתָּה שָׁם צִפְנָה וּנְגַבָה וּקְדָמָה וַיִּמָּה: טו כִּי
אַת־כְּלֵי־הָאָרֶץ אֲשֶׁר־אַתָּה רֹאֵה לְךָ אֲתַנְנָה וְלוֹרְעָה עַד־עוֹלָם:
טז וְשִׁמְתִי אֶת־זֹרְעֶךָ כְּעַפְרַיִם הָאָרֶץ אֲשֶׁר אֲסִיּוּבָל אִישׁ לַמְנוֹת
אֶת־עַפְרַיִם הָאָרֶץ גַּם־זֹרְעֶךָ יִמְנָה: יז קוֹם הִתְהַלֵּךְ בְּאַרְצֵי לְאַרְבָּה
וּלְרַחֲבָההּ כִּי לְךָ אֲתַנְנָה: יח וַיֵּאֱהָל אֲבָרָם וַיָּבֵא וַיִּשָׁב בְּאֵלֵי מִמְרָא
אֲשֶׁר בְּחֶבְרוֹן וַיְבַרְשֵׁם מִזֶּבֶחַ לַיהוָה: יט פ

יג א וַיַּעַל אֲבָרָם מִמִּצְרַיִם הוּא וְאִשְׁתּוֹ
וְכָל־אֲשֶׁר־לוֹ וְלוֹט עִמּוֹ הַנְּגַבָה: כ וְאַבְרָם כָּבֵד מְאֹד בְּמִקְנֵה כְּפָרָה
וּבְזָהָב: ג וַיֵּלֶךְ לְמִסְעָיו מִנְּגַב וְעַד־בֵּית־אֵל עַד־הַמָּקוֹם אֲשֶׁר־הָיָה
שָׁם אֱהֻלָה בְּתַחֲלָה בֵּין בֵּית־אֵל וּבֵין הָעֵי: ד אֶל־מְקוֹם הַמִּזְבֵּחַ
אֲשֶׁר־עָשָׂה שָׁם בְּרֵאשִׁיטָה וַיִּקְרָא שֵׁם אֲבָרָם בְּשֵׁם יְהוָה: שֵׁשׁ
ה וְגַם־לְלוֹט הִתְהַלֵּךְ אֶת־אַבְרָם הָיָה צֹאן־וּבָקָר וְאֶהֱלִים: ו וְלֹא־נִשְׂאָ
אֶתֶם הָאָרֶץ לְשִׁבְתָּהּ יַחְדָּו כִּי־הָיָה רִכּוּשָׁם רַב וְלֹא יָכֹלוּ לְשַׁבֵּת יַחְדָּו:
ז וַיִּהְיֶיֶם בֵּין רֵעֵי מִקְנֵה־אַבְרָם וּבֵין רֵעֵי מִקְנֵה־לוֹט וְהַכְּנַעֲנִי וְהַפְּרִזִי
אֲזִי יָשָׁב בְּאַרְצֵי: ח וַיֵּאמֶר אֲבָרָם אֶל־לוֹט אֵלֵי־נָא תְהִי מְרִיבָה בֵּינִי
וּבֵינֶיךָ וּבֵין רֵעֵי וּבֵין רֵעֵי כִּי־אֲנִישִׁים אַחִים אֲנַחְנוּ: ט הֲלֹא כָל־הָאָרֶץ
לְפָנֶיךָ הִפְרָד נָא מֵעַלֵי אִם־הִשְׁמָאל וְאִי־מְנָה וְאִם־הַיְמִין וְאִשְׁמְאֵלֵהָ:
י וַיִּשְׂאֵלֹט אֶת־עֵינָיו וַיִּרְא אֶת־כְּלֵי־כֶסֶף הַיִּרְדָּן כִּי כָלָה מִשְׁקָהּ

הניתוח וההסבר של הנושאים בפרק

הפרק עוסק במסע חזרה ממצרים לכנען של אברם ולוט, בסכסוך בין רועי אברם ורועי לוט ובפרידה של אברם מלוט

בפרק זה אברם ולוט חוזרים חזרה ממצרים לארץ כנען עם רכוש גדול, כשסכסוך פורץ בין רועי אברם לרועי לוט על שטחי המרעה. אברם שאינו מעוניין בעימות עם לוט מציע לו שייפרדו וכל אחד מהם יפנה לכיוון אחר.

המסע של אברם חזרה ממצרים לכנען

פסוקים 1 - 4 - "וַיַּעַל אֲבָרָם מִמִּצְרַיִם הוּא וְאִשְׁתּוֹ וְכָל־אֲשֶׁר־לוֹ, וְלוֹט עִמּוֹ הַנְּגַבָה. וְאַבְרָם, כָּבֵד מְאֹד, בְּמִקְנֵה, בְּכֶסֶף וּבְזָהָב. וַיֵּלֶךְ, לְמִסְעָיו, מִנְּגַב, וְעַד־בֵּית־אֵל--עַד־הַמָּקוֹם, אֲשֶׁר־הָיָה שָׁם אֱהֻלָה בְּתַחֲלָה, בֵּין בֵּית־אֵל, וּבֵין הָעֵי. אֶל־מְקוֹם, הַמִּזְבֵּחַ, אֲשֶׁר־עָשָׂה שָׁם, בְּרֵאשִׁיטָה; וַיִּקְרָא שֵׁם אֲבָרָם, בְּשֵׁם יְהוָה."

אברם עולה ממצרים חזרה לארץ כנען עם אשתו וכל רכושו וַיַּעַל אֲבָרָם מִמִּצְרַיִם הוּא וְאִשְׁתּוֹ וְכָל־אֲשֶׁר־לוֹ יחד עם לוט וְלוֹט עִמּוֹ כשהוא נע צפונה לכיוון דרום הארץ הַנְּגַבָה. לאברם יש רכוש גדול בעדרי צאן בכסף ובזהב

וְאֲבָרָם, כָּבֵד מְאֹד, בְּמִקְנֵהוּ, בְּכֶסֶף וּבְזָהָב וְהוּא נֵעַ בְּמַסְעוֹ צְפוּנָה מִהַנְּגִבָּה בְּדָרוֹם לְכַיּוּן בֵּית אֵל וַיִּלְדְּ, לְמִסְעָיו, מִנְּגִבָּה, וְעַד-בֵּית-אֵל אֵל הַמְּקוֹם שֶׁם חָנָה לִפְנֵי כֵן כִּשְׁהִיָּה בְּדָרְכּוֹ לְמִצְרַיִם עַד-הַמְּקוֹם, אֲשֶׁר-הָיָה שָׁם אֶהְלֵה בְּתַחֲלָה בֵּין בֵּית אֵל וְהָעִי בֵּין בֵּית-אֵל, וּבֵין הָעִי אֵל הַמְּקוֹם שֶׁם הָקִים מִזְבַּח קוֹדֵם לְכֵן אֶל-מְקוֹם, הַמְּזֻבָּח, אֲשֶׁר-עָשָׂה שָׁם, בְּרֵאשִׁיטָהּ וְגַם הַפֶּעַם כִּמוֹ אִז הוּא קוֹרָא לְאֱלוֹהִים וַיִּקְרָא שָׁם אֲבָרָם, בְּשֵׁם יְהוָה.

קְסוּטוֹ טוֹעוֹן:

שִׁפְסוּקִים אֵלוֹ הֵם בְּעֵצָם גַּם הַהִמְשָׁךְ וְגַם הַסִּיּוּם שֶׁל סִיפּוֹר יִרִידָתָם שֶׁל אֲבָרָם וְשָׂרֵי לְמִצְרַיִם. הַהוֹכָחוֹת הַתּוֹמְכוֹת בְּכַךְ הֵן:

הוֹכָחוֹת	יִרִידָתָם שֶׁל אֲבָרָם וְשָׂרֵי לְמִצְרַיִם (פֶּרֶק י"ב)	עֲלִייתָם שֶׁל אֲבָרָם וְשָׂרֵי מִמִּצְרַיִם (פֶּרֶק י"ג)
הִירִידָה מֵהָאָרֶץ וְהַעֲלִיָּה לְאָרֶץ	וַיִּסַּע אֲבָרָם הַלּוֹד וְנִסְוַע הַנְּגִבָּה... וַיְהִי רָעַב בְּאֶרֶץ וַיִּרַד אֲבָרָם מִצְרַיִם (9 - 10)	וַיַּעַל אֲבָרָם מִמִּצְרַיִם... הַנְּגִבָּה (1)
הַשִּׁמּוֹשׁ בְּמוֹנַח כָּבֵד	רָעַב כָּבֵד - ...כִּי-כָבֵד הָרָעַב בְּאֶרֶץ (10)	רְכוּשׁ כָּבֵד - ...כָּבֵד מְאֹד, בְּמִקְנֵהוּ, בְּכֶסֶף וּבְזָהָב (2)
הַשִּׁמּוֹשׁ בְּשׁוֹרֵשׁ נ.ס.ע	וַיִּסַּע אֲבָרָם הַלּוֹד וְנִסְוַע הַנְּגִבָּה (9)	וַיִּלְדְּ, לְמִסְעָיו, מִנְּגִבָּה, וְעַד-בֵּית-אֵל (3)
בְּנִיית הַמִּזְבַּח בְּבֵית אֵל וְהַחֲזָרָה אֵלָיו	וַיִּט אֶהְלֵה בֵּית-אֵל... וַיִּבֶן שָׁם מִזְבֵּחַ לַיהוָה וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יְהוָה (8)	... וְעַד בֵּית-אֵל... אֲשֶׁר הָיָה שָׁם אֶהְלֵה בְּתַחֲלָה... אֶל-מְקוֹם הַמְּזֻבָּח... וַיִּקְרָא שָׁם אֲבָרָם בְּשֵׁם יְהוָה (3 - 4)

הַסְכָּסוֹךְ בֵּין רוּעֵי אֲבָרָם לְרוּעֵי לוֹט

פְּסוּקִים 5 - 7 - "וְגַם-לְלוֹט--הַהַלְדֵּךְ, אֶת-אֲבָרָם: הָיָה צֹאן-וּבָקָר, וְאֶהְלִים. וְלֹא-נָשָׂא אֹתָם הָאָרֶץ, לְשֶׁבֶת יַחְדָּו: כִּי-הָיָה רְכוּשָׁם רָב, וְלֹא יָכְלוּ לְשֶׁבֶת יַחְדָּו. וַיְהִי-רִיב, בֵּין רְעֵי מִקְנֵה-אֲבָרָם, וּבֵין, רְעֵי מִקְנֵה-לוֹט; וַהֲפִנְעֵנִי, וְהִפְרֹזֵי, אִז, יֹשֵׁב בְּאֶרֶץ."

גַּם לְלוֹט שֶׁנִּסַּע בְּמַסַּע יַחַד עִם אֲבָרָם וְגַם-לְלוֹט הַהַלְדֵּךְ אֶת אֲבָרָם הִיָּה צֹאן וּבָקָר וְאוֹהֵלִים הָיָה צֹאן וּבָקָר, וְאֶהְלִים אֵךְ שִׁטְחֵי הַמְּרַעָה לֹא הִסְפִּיקוּ עֲבוּר שְׁנֵיהֶם וְלֹא נָשָׂא אֹתָם הָאָרֶץ כִּדִּי שִׁישְׁאוּרוֹ יַחַד לְשֶׁבֶת יַחְדָּו כִּי לְכָל אֶחָד מֵהֶם הִיָּה רְכוּשׁ רָב (עֲדָרִים גְּדוּלִים) כִּי הָיָה רְכוּשָׁם רָב וְלֹא יָכְלוּ לְהִשְׁאֵר יַחַד וְלֹא

יָכְלוּ לְשֹׁבֵת יַחְדָּו עֵקֶב כֵּךְ, פֶּרֶץ רִיב בֵּין רוּעֵי אֲבָרָם לְרוּעֵי עַדְרֵי לוֹט וַיְהִי רִיב בֵּין רֹעֵי מְקַנְהַ אֲבָרָם וּבֵין רֹעֵי מְקַנְהַ לוֹט כְּשִׁבְאוֹתוֹ זְמַן הָאָרֶץ מִיוֹשֵׁבֵת עַל יַדֵי הַכְּנַעֲנִי וְהַפְּרִזִּי וְהַפְּנִעֲנִי וְהַפְּרִזִּי אֲזִי יֹשֵׁב בְּאֶרֶץ.

החוקרים אומרים:

- שאזכור כפול של הביטוי ולא יָכְלוּ לְשֹׁבֵת יַחְדָּו מדגיש את עוצמת הסכסוך בין רועי אברם לרועי לוט על שטחי המרעה עד שלא התאפשר להם יותר להשאר יחד.
- הביטוי וְהַפְּנִעֲנִי וְהַפְּרִזִּי אֲזִי יֹשֵׁב בְּאֶרֶץ שמובא כאן פעם נוספת (הוזכר גם בפרק י"ב 6) בא להדגיש את מצוקת המרעה כיוון שגם העמים האלו היושבים בארץ כנען רועים את עדריהם באותם שטחים.

הצעת אברם לפתרון הסכסוך

פסוקים 8 - 9 - "וַיֹּאמֶר אֲבָרָם אֶל-לוֹט, אֶל-נָא תְהִי מְרִיבָה בֵּינִי וּבֵינְךָ, וּבֵין רֹעֵי, וּבֵין רֹעֵיךָ: כִּי-אֲנָשִׁים אַחִים, אֲנַחְנוּ. הֲלֹא כָל-הָאָרֶץ לְפָנֶיךָ, הַפְּרָד נָא מֵעָלַי: אִם-הַשְּׂמָאל וְאִימְנָה, וְאִם-הַיְמִין וְאִשְׁמֹאֵלָה".

אברם שמנסה להרגיע את המצב אומר ללוט וַיֹּאמֶר אֲבָרָם אֶל-לוֹט שאין כל צורך במריבה ביניהם אֶל-נָא תְהִי מְרִיבָה בֵּינִי וּבֵינְךָ ובין הרועים שלהם וּבֵין רֹעֵי, וּבֵין רֹעֵיךָ כי בני משפחה אחת הם כִּי-אֲנָשִׁים אַחִים, אֲנַחְנוּ ואומר ללוט שהנה לפניו כל הארץ לבחירתו הֲלֹא כָל-הָאָרֶץ לְפָנֶיךָ ומציע שהם יפרדו הַפְּרָד נָא מֵעָלַי ואם לוט יבחר ללכת שמאלה אִם-הַשְּׂמָאל הוא ילך ימינה וְאִימְנָה ואם לוט יבחר ללכת ימינה וְאִם-הַיְמִין הוא ילך שמאלה וְאִשְׁמֹאֵלָה

החוקרים אומרים:

שאברם מצטייר כאדם אצילי רודף שלום, השואף לפתור את הסכסוך בדרכי נועם. הוא מעדיף לשמור על האחוה המשפחתית, ולכן הוא מציע ללוט שייפרדו ושלוט יבחר לאיזה כיוון הוא רוצה ללכת ואז אברם ילך לכיוון הנגדי.

נְיֻיִם וּבִיטוּיִם

"כִּי אֲנָשִׁים אַחִים אֲנַחְנוּ" (8) משמעות הביטוי "אנחנו קרובי משפחה" או

"אנחנו חברים קרובים"

הפרידה של לוט מאברם

פסוקים 10 - 12 - "וַיִּשָּׂא-לוֹט אֶת-עֵינָיו, וַיֵּרָא אֶת-כָּל-כַּפֵּר הַיַּרְדֵּן, כִּי כָלָה, מִשְׁקָה--לִפְנֵי שַׁחַת יְהוָה, אֶת-סְדוֹם וְאֶת-עֲמֹרָה, כִּגְוֹן-יְהוָה כָּאָרֶץ מִצְרַיִם, בְּאֶכָה צֹעַר. וַיִּבְחַר-לוֹ לוֹט, אֶת כָּל-כַּפֵּר הַיַּרְדֵּן, וַיֵּסַע לוֹט, מִקְדָּם; וַיִּפְרְדוּ, אִישׁ מֵעַל אָחִיו. אַבְרָם, יָשָׁב בְּאֶרֶץ-כְּנָעַן; וְלוֹט, יָשָׁב בְּעָרֵי הַכְּפָר, וַיֵּאָהֵל, עַד-סְדוֹם".

לוט מתבונן מסביב וַיִּשָּׂא-לוֹט אֶת-עֵינָיו ורואה את כל אזור מישור (כַּפֵּר) הירדן וַיֵּרָא אֶת-כָּל-כַּפֵּר הַיַּרְדֵּן המלא בנחלי מים כִּי כָלָה, מִשְׁקָה לפני שאלוהים השמיד (שַׁחַת) את סדום ועמורה לִפְנֵי שַׁחַת יְהוָה אֶת-סְדוֹם וְאֶת-עֲמֹרָה, אזור פורה הנראה כמו גן האלוהים (גן עדן) כִּגְוֹן-יְהוָה כמו אזור בארץ מצרים הנהנה ממימי נהר היאור (נהר הנילוס) כָּאָרֶץ מִצְרַיִם שקרוב ליישוב צוער בְּאֶכָה צֹעַר. לוט בוחר לו וַיִּבְחַר-לוֹ לוֹט את אזור מישור הירדן אֶת כָּל-כַּפֵּר הַיַּרְדֵּן והוא נע מכיוון מזרח (לכיוון מערב) וַיֵּסַע לוֹט מִקְדָּם לאחר שנפרד מאברם כמו שנפרדים אחים וַיִּפְרְדוּ, אִישׁ מֵעַל אָחִיו. אברם נותר לשבת בארץ כנען אַבְרָם, יָשָׁב בְּאֶרֶץ-כְּנָעַן ואילו לוט התיישב ביישובי המישור וְלוֹט, יָשָׁב בְּעָרֵי הַכְּפָר שם הקים את אוהליו וַיֵּאָהֵל עד ליישוב סדום עַד-סְדוֹם.

החוקרים אומרים:

מפסוקים אלו ניתן ללמוד על הדברים הבאים:

- **מבחינה כלכלית** - אזור כיכר הירדן שבסדום מתואר כאזור פורה מלא מים שהוא בעל ערך רב מבחינה כלכלית.
- **דמותו של לוט** - שמצטייר כאדם חמדן וחסר התחשבות, אשר בוחר מידית מסיבה כלכלית להתיישב באזור כיכר הירדן בסדום ללא כל התחשבות בדודו אברם.

הקושי בביטוי "וַיֵּסַע לוֹט מִקְדָּם"

הקושי בביטוי הוא בכך שהוא מציין כיוון תנועה הפוך של לוט, שכאילו הוא נע ממזרח מִקְדָּם לכיוון מערב, כאשר למעשה כיוון התנועה שלו הוא מבית אל שבמערב לכיוון כיכר הירדן שבמזרח.

רש"י אומר על כר:

שציון כיוון התנועה ההפוך של לוט (ממזרח למערב) נועד למעשה לגנות אותו. כי במדרש האגדה חז"ל אמרו: "הסייע עצמו מקדמונו של עולם ואמר: איני רוצה לא באברם ולא באלוהיו" (בראשית רבה מ' 7).

תיאור אנשי סדום

פסוק 13 - "וְאֲנָשֵׁי סְדֹם, רָעִים וְחָטְאִים, לִיהוָה, מְאֹד".

ואנשי סדום וְאֲנָשֵׁי סְדֹם הינם אנשים רשעים רָעִים המבצעים חטאים גדולים וְחָטְאִים שמבחינת אלוהים לִיהוָה הם חמורים מאד מְאֹד

החוקרים אומרים:

שפסוק זה רומז על שני דברים:

- על גינוי ללוט שבחר לגור באזור סדום מסיבה כלכלית על אף תושביו הרשעים והחוטאים.
- על הסיבות מדוע החליט אלוהים בהמשך להשמיד את תושבי סדום.

הבטחת הארץ והבטחת הזרע לאברם

פסוקים 14 - 17 - "וַיְהִי הָאָמֵר אֶל-אַבְרָם, אַחֲרֵי הַפָּרֶד-לוֹט מַעֲמוֹ, שֶׁאֵין נָא עֵינֶיךָ וְרֵאָה, מִן-הַמָּקוֹם אֲשֶׁר-אַתָּה שָׂם--צָפְנָה וְנִגְבָּה, וְקִדְמָה וַיִּמָּה. כִּי אֶת-כָּל-הָאָרֶץ אֲשֶׁר-אַתָּה רֵאָה, לָךְ אֶתְנַנֶּה, וּלְזָרְעֶךָ, עַד-עוֹלָם. וְשִׁמְתִי אֶת-זָרְעֶךָ, כְּעֵפֶר הָאָרֶץ: אֲשֶׁר אִם-יִוְכַל אִישׁ, לְמַנּוֹת אֶת-עֵפֶר הָאָרֶץ--גַּם-זָרְעֶךָ, יִמָּנֶה. קוֹם הַתְּהַלֵּךְ בְּאָרֶץ, לְאַרְכָּה וּלְרַחֲבָה: כִּי לָךְ, אֶתְנַנֶּה".

אלוהים אומר לאברם וַיְהִי הָאָמֵר אֶל-אַבְרָם לאחר שלוט נפרד ממנו אַחֲרֵי הַפָּרֶד-לוֹט מַעֲמוֹ להרים את עינו להתבונן שֶׁאֵין נָא עֵינֶיךָ וְרֵאָה מהמקום שבו הוא נמצא מִן-הַמָּקוֹם אֲשֶׁר-אַתָּה שָׂם צפונה ודרומה צָפְנָה וְנִגְבָּה מזרחה ומערבה וְקִדְמָה וַיִּמָּה כי את כל הארץ שהוא רואה כִּי אֶת-כָּל-הָאָרֶץ אֲשֶׁר-אַתָּה רֵאָה אלוהים יתן לו לָךְ אֶתְנַנֶּה ולזרעו וּלְזָרְעֶךָ לנצח עַד-עוֹלָם. אלוהים מברך את אברם ואומר שירבה את זרעו וְשִׁמְתִי אֶת-זָרְעֶךָ כעפר האדמה כְּעֵפֶר הָאָרֶץ שרק כאשר בן אדם יוכל אֲשֶׁר אִם-יִוְכַל אִישׁ לספור את עפר האדמה לְמַנּוֹת אֶת-עֵפֶר הָאָרֶץ אז אפשר יהיה גם לספור את זרעו גַּם-זָרְעֶךָ,

יִמְנָה אֱלֹהִים אֹמֵר לְאַבְרָם לְהִסְתַּבֵּב בְּאַרְץ לְאוּרֻכַּה וּלְרוּחְבַּה **קוֹם הִתְהַלֵּךְ בְּאַרְץ** כִּי לֹא הוּא נוֹתֵן אֶת הָאָרֶץ **כִּי לְךָ, אֶתְנַנְנָה**

החוקרים אומרים:

שאזכור הפרידה מלוט בפסוקים אלו בא להראות את תחושתו הקשה של אברם מהפרידה שלו מבן אחיו לוט, שכנראה אברם ראה בו את יורשו העתידי (מכיוון שלא היו לו צאצאים והוא כבר זקן ואישתו שרי עקרה). מכאן, שדברי אלוהים לאברם הם בעצם דברי נחמה ופיצוי על הדברים החשובים שהפסיד:

- **ויתר ללוט על אדמה פוריה - לכן אלוהים מבטיח לו את כל הארץ כי את-כל-הארץ אשר-אתה ראה, לך אתנננה, ולזרעך, עד-עולם**
- **איבד את לוט כיורשו העתידי - לכן אלוהים מבטיח לו אינספור צאצאים ושמתי את-זרעך, כעפר הארץ: אשר אם-יוכל איש, למנות את-עפר הארץ--גם-זרעך, ימנה.**

חז"ל אמרו:

שהפסוק "קום הִתְהַלֵּךְ בְּאַרְץ לְאוּרֻכַּה וּלְרוּחְבַּה כִּי לְךָ אֶתְנַנְנָה" מציג מנהג משפטי קדום: "הלך בה לאורכה ולרוחבה קנה מקום הילוכו" (מסכת בבא בתרא דף ק'). כלומר, אדם שביקש לקנות חלקת אדמה היה עליו ללכת לאורכה ולרוחבה ובמעשה זה קנה את הבעלות על החלקה.

ניקוט וביטויים

"קום הִתְהַלֵּךְ בְּאַרְץ לְאוּרֻכַּה וּלְרוּחְבַּה" (17) משמעות הביטוי "המלצה להכיר את הארץ באמצעות מסעות הליכה בה לאורכה ולרוחבה"

פסוק 18 - "וַיֵּאָהֶל אַבְרָם, וַיָּבֵא וַיֵּשֶׁב בְּאֵלֵי מִמְרָא--אֲשֶׁר בְּחֶבְרוֹן; וַיְבָן-שָׁם מִזְבֵּחַ, לַיהוָה".

אברם לוקח את כל אוהלי משפחתו ואנשיו וַיֵּאָהֶל אַבְרָם והוא בא וַיָּבֵא ומתיישב וַיֵּשֶׁב באלוני ממרא בְּאֵלֵי מִמְרָא שבחברון אֲשֶׁר בְּחֶבְרוֹן ובונה שם מזבח לאלוהים וַיְבָן שָׁם מִזְבֵּחַ לַיהוָה

החוקרים אומרים:

גם כאן חוזר אברם על מנהגו להקים מזבח לאלוהים בכל מקום בו התיישב.

דמותו של לוט מבליטה את דמותו של אברם על דרך הניגוד

דמותו של אברם	דמותו של לוט	הניגודים
<p>שָׂא נָא עֵינֶיךָ וּרְאֵה מִן הַמָּקוֹם אֲשֶׁר אֲתָה שָׂם... כִּי אֵת כָּל הָאָרֶץ אֲשֶׁר אֲתָה רֹאֶה לְךָ אֶתְנַנֶּה וּלְזָרְעֶךָ עַד עוֹלָם (14 - 15)</p> <p>אלוהים מדריך את ראיית הארץ של אברם שהיא ראייה רוחנית שאמורה להתממש בעתיד.</p>	<p>וַיֵּשֶׂא לוֹט אֶת עֵינָיו וַיִּרְא אֶת כָּל כְּפַר הַיַּרְדֵּן כִּי כָּלָה מִשְׁקָה... כִּגְן יְהוָה... וַיִּבְחַר לוֹ לוֹט אֶת כָּל כְּפַר הַיַּרְדֵּן (10 - 11)</p> <p>ראייתו של לוט את כיכר הירדן היא ראייה חמדנית הממוקדת ברווחתו הכלכלית המידית.</p>	<p>ניגוד באמצעות השורש ר.א.ה</p>
<p>אברם בוחר לוותר על הנוחות והרווחה הכלכלית משיקולים של מניעת סכסוך ושמירה על שלום המשפחה עם בן אחיו לוט.</p>	<p>לוט בוחר את כיכר הירדן כמקום ההתיישבות משיקולים אינטרסנטיים של נוחות ורווחה כלכלית ללא כל התחשבות בדודו אברם.</p>	<p>ניגוד בשיקולים ובהתחשבות</p>
<p>אברם פורש את אוהליו ומתיישב באלוני ממרא שבחברון וגם שם הוא בונה מזבח לאלוהים.</p>	<p>לוט פורש את אוהליו ומתיישב בסדום ומוכן להתחבר לאנשי סדום הרשעים למען רווחתו הכלכלית.</p>	<p>ניגוד בהתיישבות</p>

בחן ידיעותיך

ענה על השאלות הבאות:

1. הפרשן קסוטו טוען שפסוקים 1 - 4 הם ההמשך והסוף של סיפור הירידה למצרים של אברם. כיצד הוא מוכיח זאת?

---

2. על מה נוצר הסיכסוך בין רועי אברם לרועי לוט ולמה הוא גורם?

---

3. מה בא לציין הביטוי **והפנעני והפרזי אז ישב בארץ?**

---

4. איזו הצעה מציע אברם ללוט כפתרון לסכסוך?

---

5. כיצד מצטיירת דמותו של לוט בבחירתו בכיכר הירדן?

---

6. איזה קושי יש בביטוי **וַיִּסַּע לוֹט מִקְדָּם**?

---

7. בפסוק 13 אנשי סדום מתוארים כרעים וחוטאים. על מה רומז הפסוק?

---

8. אילו דברים הפסיד אברם בפרידתו מלוט וכיצד אלוהים מפצה אותו עליהם?
